

Mithad KOZLIČIĆ – Sanda UGLEŠIĆ, *Senjski peljar iz početka 17. stoljeća: Velebitsko podgorje od Senja do Dračevca u hrvatskoj i njemačkoj redakciji Senjskog peljara / The early 17th Century Senj Pilot: The Velebit Podgorje region between Senj and Dračevac, according to Croatian and German editions of the Senj Pilot*, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2015., 287 str.

Peljari, odnosno plovidbeni priručnici neprijeporno su važan izvor povijesnih, pomorskih i zemljopisnih podataka temeljem kojih je moguće rekonstruirati stupanj spoznaja te utvrditi značenje određenoga navigacijskog bazena i pripadajućega obalnog i otočnog prostora u društveno-gospodarskom sustavu neke regije. Stoga su takvi tekstovi, u suodnosu s kartografskom i drugom arhivskom građom te terenskim radom, nezaobilazni u historiografskim i geografskim istraživanjima. Na osnovi dosadašnjih istraživanja peljara i pomorskih karata hrvatskoga jadranskog prostora moguće je utvrditi kako su mnogo ranije i sadržajem podrobnije opisivani dijelovi hrvatske obale, a to je bilo u skladu s potrebom da se pomorci upoznaju s osnovnim rutama i lukama. Kvaliteta i kvantiteta tih spoznaja u velikoj je mjeri utjecala na preciznost, sigurnost i brzinu plovidbe.

Knjiga koja se ovdje predstavlja (*Senjski peljar*) plovidbeni je priručnik iz prve polovice 17. stoljeća, a u njemu je opisan obalni dio Velebitskoga podgorja od Senja do Dračevca, tj. Novskoga ždrila. Hrvatska inačica toga peljara napisana je u Senju, tada vodećoj primorskoj utvrdi Vojne krajine. Peljar je sačuvan u sklopu spisa koji se datiraju u 1639. godinu, a prvi ga je kao povijesni izvor objavio Radoslav Lopašić 1885. godine. Iako je nešto dorađenu njemačku inačicu teksta, koja se nalazi u djelu Martina Stiera nastalom između 1657. i 1660. iznova objavio Ljudevit Krmpotić 1997. godine, *Senjski peljar* nije dosad, odnosno do izlaska ove knjige, nitko cjelovitije istražio.

Nakon »Predgovora« (3–4) iz pera vrsnog stručnjaka za pomorstvo i plovidbene priručnike Mithada Kozličića, kao i »Uvodnih razmatranja« (5–7), autori donose »Raščlambu *Senjskog peljara* s početka 17. stoljeća, točnije njegove hrvatske inačice iz 1639. godine« (8–31). Navode se sadržajne cjeline koje sačinjavaju hrvatsku inačicu, raščlanjuje ubikacija toponima te donose temeljna geografska i maritimna obilježja luka i lučica Velebitskoga podgorja, njih 67. Potom se autori obaziru na »Njemačku inačicu iz oko 1657. godine« (31–40). Da je vrijednost *Senjskog peljara* bila zapažena i cijenjena, potvrđuje činjenica da ga je inženjer Martin Stier uvrstio u svoje djelo namijenjeno austrijskome caru.

U poglavlju »Akvatorij Velebitskog podgorja u ostalim peljarima i sličnim djelima od kraja 15. do kraja 19. stoljeća« (41–60) ukazuje se da je razlog relativno sporoga upoznavanja Velebitskog kanala njegova osobito nepovoljna meteorološka obilježja širega akvatorija, a potom se donosi pregled najvažnijih geografskih, plovidbenih i meteoroloških spoznaja o akvatoriju Velebitskog kanala u ostalim peljarima i kartografskoj građi od kraja 15. do kraja 19. stoljeća. Slijedi sažet i pregledan »Zaključak« (61–62) te najvrjedniji dio knjige koji čine prilozi, a riječ je prijepisima hrvatskoga i njemačkoga rukopisnog izvornika *Senjskoga peljara* te izvadcima o širem akvatoriju Velebitskoga podgorja iz tiskanih peljara Jadrana i Sredozemlja od 15. do kraja 19. stoljeća kao komparativne povijesne građe (63–112).

Drugi dio knjige čini cjelovit engleski prijevod svih prethodno navedenih cjelina (113–222), čime ovo djelo postaje dostupno svjetskoj znanstvenoj javnosti te time dobiva na osobitoj vrijednosti i uporabljivosti.

U završnome dijelu objavljene su preslike hrvatskoga i njemačkoga izvornika toga peljara, kao i isječci iz navedene usporedne kartografske građe koja se odnosi na to razmatrano područje (223–274). Slijedi popis uporabljenih izvora i literature (275–281), sažetci na hrvatskome i engleskome jeziku (283–284) te kazalo (285–287).

Proučavanje pomorskih priručnika raznih specifikacija neizostavan je dio povijesti pomorstva, ali i – zahvaljujući podacima koje oni donose – širih razvojnih sastavnica neke regije. *Senjski peljar*, koji dosad nije bio nepoznanica u historiografiji, jedan je od priručnika nastalih na hrvatskome tlu i pisanih na hrvatskome jeziku te zbog toga ima posebnu važnost i zaslužuje dodatnu istraživačku pozornost. Priređivači su *Senjski peljar*, odnosno njegov sadržaj i vrijednost, smjestili u širi kontekst onodobnih sličnih pomagala za plovidbu, posebice onih izvora koji se izravno odnose na Velebitsko podgorje. Odabrana tema višestruko je relevantna za akademsku zajednicu, ali i za širu čitateljsku publiku koja je zainteresirana za povijest pomorstva, lokalnu toponimiju i osobitosti pojedinih hrvatskih mikroregija.

Lovorka Čoralić